

Çocuklarda Disiplin Uygulaması

Disiplin; çocuk eğitiminin önemli bir parçasıdır. İlgili alanı ise davranışı etkili bir şekilde ele almaktır. Bu nedenle disiplin çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynar. Disiplinin üç temel amacı vardır. Bunlar:

- 1-Sevgi ve güven ilişkisini geliştirmek
- 2-Benlik değerinin temelini atmak
- 3-Başkalarını anlayarak ve onların kişiliklerine saygı göstererek model görevini gerçekleştirmek olarak sınırlanabilir.

Disiplin aile içindeki denge ve düzenin oluşturulmasında büyük önem taşır. Ancak disiplin çoğunlukla "cezalandırma" ile eşdeğer zannedilir. Her ne kadar bu kelime kuralcılık anlamına gelse de, disiplin gerçek anlamda çocuğun topluma uyumu üzerine yoğunlaşmakta ve davranışlarını yönlendirmeyi amaçlamaktır. Disiplin; çocuğa istenen davranış alışkanlıklarını öğretmek, kendi kendini yani iç denetimini sağlamaktır. Bu ise dıştan zorlamayla olmaz. Önemli olan içselleşmiş bir sorumluluk duygusunun çocukta oluşturulmasıdır.

Gelişim süreci içinde çocuk, zihinsel gelişimi için ilgileneceği bir faaliyet arar. Sıkıldığında yaptığı bazı davranışlar, yaramazlık ve zarar verici davranış olarak adlandırılır. Oysa çocuk hiçbir şey yapmamakansa zaman zaman kötü şeyler yaşamayı yeğler, başka bir deyişle ona göre herhangi bir uyarım veya heyecan, canını acıtacak türden de olsa hiç yoktan iyidir.

Çocuk disipline alıştırılırken, onun gelişimine bağlı sınırlılıklar göz önüne alınmalıdır. Özellikle erken çocukluk yıllarında çocuğun ihtiyacını belirlemek ve davranışın altındaki nedeni bularak davranışın değişimini sağlamak anne baba kadar çocuğu da tatmin eder. Benlik kontrolü ve anne babanın isteklerine cevap verebilme yeteneği zamanla kazanılır. Anne-baba uygun davranışı sergilemesi için çocuğa model oluşturarak, sınırlarını belirleyerek, açıklama yaparak yardımcı olabilir. İstenmeyen davranış karşısında hoşnutsuzluğun belirtilmesi çok zorunlu hallerde cezaya başvurulması beklenir. İstenen davranışı sergilediğindeyse olumlu yüz ifadesi ve övücü sözlerle değerlendirilmesi, çocuğun davranışının şekillendirilmesinde etkili olabilir.

Disiplin, tutarlık-esneklik ikilemlerini içerir. Bir yandan çocuğa kurallar tutarlı bir şekilde verilmeli aynı zamanda çocuğa biraz da esneklik payı tanınmalıdır. Örneğin, okulöncesi çocuğu kazağını asmayı unutabilir. Böyle durumlarda yetişkin esnek davranabilmeli ve kabul edici ve hoşgörülü bir davranışla karşılıklı güven ilişkisi sağlanmalıdır. Zor ve şiddet kullanarak davranış yönlendirmeyi amaçlayan anne-baba,

- a-Çocuğun kendilerine karşı öfke korku ve kızgınlık içinde olmasına sebep olur.
- b-Çocuğa saldırgan olmayı ve sorunları şiddet yoluyla çözmeyi öğretir.
- c-Zayıf vicdan ve ahlak gelişimine neden olur.

Çocuğa disiplin bilinci verilirken, istenmeyen bir davranış olduğunda çocuğa ceza yerine başka seçenekler sunulmalıdır. Yetişkinin koyduğu kurallar açık, basit ve uygulanabilir olmalıdır. Aynı zamanda çocuk yönlendirilirken tutarlı davranmalı ve olumlu davranışlar övülmelidir. Tutarsız olduğunuz süre, ne kadar ileri gidebileceğinizi denemek için, çocuğunuz pek çok davranışında davranış bozukluğu gösterecektir. Sizi Öçülgına çevirmekÖ için elinden geleni yaptığımı sanabilirsiniz, oysaki amacı hiçbir şekilde sizi tedirgin etmek değildir. Çocuğunuz yalnızca kurallar tarafından korunup korunamayacağını anlamak için deneyler

yapmaktadır. Rahatlaması, sizin tutarlı davranışlarınız aracılığıyla ona yeterince güçlü ve kendisiyle ilgili olduğunuzu hissettirmenize bağlıdır.

Davranışı yönlendirirken yapılan ilk hata, yanlış davranışı görmezden gelme, ikinci hataysa ilk çare olarak cezaya başvurmaktır. Eğer çocuk yanlış davranışta bulunuyorsa bir nedeni vardır. Çocuk bunu ifade edecek yaştaysa onu dinlemeli, daha küçükse bu davranışın altındaki nedenler tahmine çalışılmalıdır. Yaramazlık yapan çocuk bir ihtiyacı dile getirmek -anne ve babanın dikkatini çekmek- için bu davranışı gerçekleştirmektedir. Eğer çocukla iletişim kurulup, olumsuz davranışı konusunda onu uyardıktan sonra da davranış devam ediyorsa, burada anne babaya yönelik bir amaç ya da mesaj vardır. Çocuk ebeveynin hoşlanmadığı davranışla onu cezalandırmaktır.

Kabul edilmez bir davranışla karşılaşıldığında onun yerine kabul edilir bir davranışı koymak yerinde olur. Örneğin; cam sürahiyle oynayan çocuğa kızmak-ya da saklamak- yerine, aynı büyüklükteki plastikle oynamasına izin vermek gibi. Bir diğer önemli nokta, çocuklar anne ve babalarının tüm davranışlarını aynen kopya ederler. Korku ve kaygılarını da, coşku ve olumlu huylarını da. Çocuklar modelden taklit yoluyla öğrenirler. Onlar için ÖylemÖ ÖsözdenÖ daha etkilidir. Çocuk duyduğunu değil, gördüğünü öğrenir ve uygular.

Gelişimsel geriliği olan çocuklarda ise değiştirilmek istenen davranışlar tutarlı, dengeli ve sevgi dolu bir yaklaşımla değiştirilebilir. Olumsuz bir davranışın değiştirilerek, olumlu bir davranış haline alması belki daha uzun zaman alacaktır. Başlangıç aşamasında, istenmeyen davranış düzelme gösterene kadar daha sık tekrarlanabilir. Ancak tutarlılık ve süreklilik, çocuğa olumlu davranışların kazandırılmasında ebeveyne yardımcı önemli faktörlerdir.

Bilinmelidir ki, yeni davranışlar küçük, kararlı ve tutarlı adımlarla yetişkin bir model eşliğinde kazanılabilecektir. Ayrıca, birlikte olunan zamanlarda gerçekleştirebilecek istenmeyen davranışların görmezden gelinmesi ve iyi davranışların övülmesi, yeni davranışların kazanılmasına yardımcı olacaktır.

Unutulmaması gereken en önemli kural, çocuğa uygulanan disiplini sevgi temeli üzerine inşa etmektir.

Pedagog Arzu AKYÜZ

(<http://www.dostyasam.org> sitesinden alınmıştır)